

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמד
"חוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

שממיטה

א'

בקשה:

עקב המצב הנוכחי שאיננו נמצאים בבתי מדרש כרגיל, נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"תלמידי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

225

קרבה שנת השמיטה - א' | פרשת בהעלותך תשפ"א

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

השתוקקות לשנת השמיטה

קרבה שנת השמיטה

- א. הננו עומדים ומתקרבים לתחילת שנת השמיטה שיחול בעזהש"ת ראש השנה תשפ"ב הבא עלינו לטובה.
- ב. דאגה יש אלו שנכנסים לחץ ולדאגה בקרבה שנת השמיטה, הן החקלאים שלהם מצות ואיסורי שמיטה הם מסירת נפש של ממש ונקראים ע"י דוד המלך, 'גיבורי כח' (ויקרא רבה פ"א א) שמסירתם להפקיר שדותיהם לשנה שלימה לוקח הרבה גבורה, והן אנשים רגילים שמרגישים מוגבלים בנוהג קדושת שביעית על פירות הקדשות בקדושת שביעית.
- ג. שמחה. אבל האמת הוא שאנו צריכים לשמוח שמחה יתרה שאנו זוכים למצוה קדושה, יקרה וחביבה כזה, שכמו שיש ששה ימי חול ויום השביעי שבת שבתון, כך יש לנו שש שנים של חול ואח"כ שנה שביעית שבת שבתון ובה אוכלים פירות הקדשות בקדושת שביעית, ואנו צריכים להשתוקק מתי כבר נזכה לשבת שבתון כמו אדם שיושבת וממתנת בערב שבת עד כניסת השבת.
- ד. תאוה לשמור מצות התלויות בארץ. מצינו שמשוה רבינו התפלל תקט"ו תפילות כמנין 'זאתחנן' שיזכה ליכנס לארץ ישראל, וחז"ל אמרו, מפני מה נתאוה משה רבינו ליכנס לא"י, וכי לאכול מפריה או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא אמר הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י, אכנס כדי שיתקיימו על ידי (גמ' סוטה דף י"ד ע"א).
- ה. נוגע לכל אחד. אנשים חושבים שדיני שמיטת הקרקע אינם נוגעים אלא לחקלאים, אבל האמת הוא שהרבה הלכות נוגעים גם לבני עיר, כגון טיפול בגינות נוי, הבאת עפר לאתר בניה בגמר בנין מגורים, ירקות או זרעים הגדלים באדן החלון, גדלים שונים בתוך הבית, שפיכת מים במקומות שונים כגון, מהמרפסת כשנופל על אדמה וכדומה.

לימוד הלכות

1. אחת מהסיבות שאנשים נכנסים לחץ הוא משום שאינם יודעים ההלכות, וממילא אינם יודעים מה מותר לעשות ומה אסור לעשות. ולכן מצאנו צורך ותועלת להתחיל לסדר ההלכות באופן ברור השווה לכל נפש ולהקדים כמה יסודות בענין, ובמשך השנה בעזהש"ת נתמקד על ענינים שונים של שמיטה הנוגעים לאותו תקופה, והטורח בערב שבת יאכל בשבת.
2. בני חוץ לארץ. אחינו בני הגולה הגרים בחוץ לארץ ואינם זוכים לחוויה של שמירת שמיטה ולקדושת הארץ, גם להם יש צורך לדעת ההלכות, קודם כל לדעת להיזהר מפירות שביעית המיובאים בחו"ל מא"י, וכן דיני שמיטת כספים שגם נוהגים בחו"ל.
3. והעיקר שהרי הלכות נוגע גם להם, שבמהרה יבנה וישבור עול הגויים מעל צוארנו, ויולחנו מהרה קוממיות לארצנו, ובפרט שעקב ולזול בדיני שמיטה נתרחקנו מעל אדמתנו, וכמו שאמרו חז"ל 'בעון השמטת שמיטין ויובלות גלות בא לעולם (גמ' שבת דף ל"ג ע"א), הרי בלימוד וחיוק בדיני שביעית נזכה שוב לשמורם ולקיימם.

להתכונן כראוי

- ט. גם כדאי לדעת מראש כמה ענינים כדי שכל אחד יכול להתכונן כראוי, כגון מתי זמן האחרון לנטוע אילנות (לקמן אות כ"ט). איזה מלאכות אסורות בשביעית, כדי להקדים ולעשותם לפני שנת השביעית.

- י. קניית קרקע לקיום המצוה. יש חברות למיניהם שנותנים הזדמנות גם לאלו שאין להם קרקע בארץ ישראל לקיים מצות שמיטת הקרקע, ע"י שמוכרים ע"פ קניי תורה וע"פ החוק חלקים קטנים בשדה נטועה לכל אלו שמעוניינים לקנות, ובשנת השמיטה לא עובדים על הקרקע ומפקירים את הפירות, כך שיש לכל אחד אופן שאפשר לו לקיים מצות שביעית ולזכות בברכת התורה 'וצוית את ברכתי וכו'. גם זה צריכים לעשות דוקא לפני החל שנת השמיטה [פרטי החברה במערכת].

שביעית בזמן הזה

- יא. אחד הנידונים הגדולים הנוגעים בזמנינו הוא האם שביעית בזמן הזה הוא מן התורה או מדרבנן, שלצד שהוא רק מדרבנן היה אפשר להקל בכמה דינים.
  - יב. בזמן שיובל נוהג נחלקו בגמ' בדין שמיטה דאורייתא (גיטין דף ל"ו ע"א, מ"ק דף ב' ע"ב), רבי ס"ל ששמיטה מן התורה נוהג רק בזמן שיובל נוהג, ולכן בזמן הזה שאין יובל נוהג אין שמיטה נוהג מן התורה, ורבנן ס"ל שאין השמיטה תלוי ביובל, ולכן על אף שאין יובל נוהג בזמן הזה, מ"מ שמיטה נוהג בזמן הזה מן התורה.
  - יג. מן התורה. יש מן הראשונים הס"ל שנקטינן כדעת רבנן ששמיטה הוא מן התורה אף בזמן הזה (רמב"ן בספר הזכות גיטין י"ח ע"א, בעל העיטור אות פ' פרוזבול, כס"מ וריב"ז בדעת הרמב"ם פ"ט ה"ב, של"ה שער האותיות אות ק' ד"ה ואלו הן, החרדים).
  - יד. מדרבנן. אמנם רוב ראשונים ס"ל שיובל נוהג בזמן הזה רק מדרבנן (רמב"ם שם ורוב אחרונים בדעתו, טור ריש סי' של"א, ר"ן גיטין דף כ"ג, סמ"ג עשין קמ"ז, סמ"ק סי' ר"מ, יראים סי' קס"ד, רבינו קרשקש גיטין דף ל"ז ע"ב, חינוך מצוה פ"ד, רש"י ותוס' סנהדרין דף כ"ו ע"א, מבי"ט סי' ס"ד, מהרי"ט ח"ב סי' נ"ב), וכן נקט החזו"א (סי' ג' סק"ח) והפאת השלחן (סי' כ"ג סק"ג).
  - טו. ספק. ויש שנוקטים ששביעית בזמן הזה נגדר עכ"פ כספק דאורייתא (מהרי"ט"ב, קונט' שלש תשובות עמ' נ"א).
- עונש גלות על אי שמירה**
- טז. אע"פ שהבאנו שרוב הפוסקים נוקטים ששביעית בזמן הזה אינו אלא מדרבנן, מ"מ אי שמירת השביעית שעונשו גלות ישראל מארצם קיים אף בזמנינו, והראיה מזמן בית ראשון שחלקו היה בזמן שכבר גלו שנים וחצי השבטים ממילא שמיטה היה אז רק מדרבנן, ואע"פ נענשו ע' שנים של גלות כנגד ע' שמיטות ויובלות שלא שמרו בזמן בית ראשון (עי' רש"י בחקותי כ"ו ל"ה) (בית דוד שביעית ח"א פ"ב אות ג).
- "וצוית את ברכת"**
- יז. התורה הבטיח שבשנה הששית ערב שמיטה יזכו שומרי שמיטה לראות ברכה בגדילתם שיספיק לשלש שנים וכדכתיב 'ועשת את התבואה לשלש השנים'. אמנם יש שמוכיחים מתוס' (גיטין דף ל"ו ע"ב ד"ה ותקון) שזה נאמר רק בזמן שיש חיוב שביעית מן התורה (סמ"ע חו"מ סי' ס"ז סק"ב).
  - יח. גם בזמנינו. אמנם החזו"א, מרא דשמעתתא דמצות שביעית והארי שבחבורה שייסד וחיידש את שמירת שמיטה בא"י שיישמר כדת וכדין, אמר שמסתבר שהיתה הברכה גם בבית שני וגם אחר החורבן, שבית דין שלמעלה עושים מה שגוזרין בית דין של מטה (חזו"א סי' ח"י סק"ד ד"ה ובסמ"ע) ולכן הוא גם בזמנינו, ונאמן הוא במאמרו.

שביתת שדהו בשביעית

עבודת השדה או השבתת השדה

יט. נחלקו הראשונים (בגמ' ע"ז דף ט"ו ע"ב) אם איסור עשיית מלאכה בקרקע בשביעית הוא איסור עבודה שאסור לאדם לעשות מלאכה בשדהו, או שהאיסור הוא ששדהו צריך לשבות ולכן אפילו אם הוא אינו עושה שום מלאכה אבל מלאכה דאורייתא הנעשית ע"י אחרים בשדהו הרי הוא עובר באיסור, דוגמת איסור שביתת בהמתו בשבת, שאדם מוזהר שאפילו גוי לא יעשה מלאכה בהמתו.

כ. יש שהבינו שאדם מוזהר על שביתת שדהו (ריטב"א, תוס' רבינו אלחנן, הראב"ד, ותוס' ר"ד, וכתבו כן גם לרש"י).

כא. אמנם אחרים ס"ל שאדם אינו מצווה על שביתת שדהו (תוס' שם ד"ה מי, משמעות הרמב"ם פ"א ה"א, וכך דייק החזו"א סי' י"ז סקכ"ה ד"ה ובזמן בדבריו).

כב. משכיר שדהו למומר. אם מותר להשכיר שדהו למומר, תלוי במחל' הנ"ל, שאם אדם מצווה על שביתת שדהו, אזי גם אסור להשכיר שדהו למומר אפילו קודם שביעית, משום שסוף סוף הרי שדהו נעבד בשביעית, ולדיעות שאין אדם מצווה על שביתת שדהו, כל שהוא אינו עובד בשדהו, אינו עובר על איסור שביעית.

כג. משכיר בהבלעה. ואף לדעת הראשונים הס"ל שאדם מוזהר על שביתת שדהו וממילא אסור להשכיר שדהו למומר, ס"ל לכמה פוסקים שאם משכירו כמה שנים קודם שביעית בהבלעה מותר שאינו עובר על שביתת שדהו מאחר שאין המלאכה בא ע"י הבעלים או בגרמתו מאחר שהושכר לאחרים זמן מה קודם שביעית (המב"ט ח"ב סי' ס"ד, מהר"ט ח"ב סי' נ"ג).

גינה משותפת

כד. אדם שדר בבנין עם שכנים שאינם שומרי שביעית, והם עושים בגינה המשותפת מלאכות האסורות מדאורייתא, י"א שיש עליו איסור שביתת שדהו (הדיעות הנ"ל באות כ'), וצריך להפקיר את חלקו בגינה למשך שנת השמיטה (הגר"ש"א, משפטי הארץ פ"ט הע' 2, חוט שני פ"א ה"א) או עכ"פ צריך למחות בשכניו וכשהם ממשיכים לעשות המלאכות בע"כ, שוב אין צריך לחשוש (שמיטה כהלכתה פ"א ס"ו), והדיעות הס"ל שאין אדם מוזהר על שביתת שדהו (הנ"ל אות כ"א) לא חששו לזה כלל (אור לציון פ"א ס"ט"ז).

שימוש בשעון

כה. מלאכות. נקטו הפוסקים שאסור לעשות מלאכות בשביעית אפילו כשנעשו ע"י שעון חשמלי או מחשב המכוון מקודם שביעית, ולא מיבעיא לדיעות שיש איסור שביתה שדהו (כנ"ל אות כ') הרי מלאכות אלו נעשו בגרמתו ואסורים, אלא אפילו לדיעות הס"ל שאין חיוב שביתת השדה, מ"מ יש בזה משום מראית עין שעושה מלאכה בשביעית, ובקושי התירו כמה דברים בשבת ע"י שעון שבת (בית דוד ח"א פ"ו אות 1).

כו. השקיית שדה או גינה. אמנם השקיה שדה או גינה התירו הפוסקים להשתמש בשעון כשמכוונים אותו קודם שביעית, שהרי כבר נחלקו הפוסקים אם מותר להשקות גינה או שדה כהרגלו (חוט שני פ"א ה"י), או שצריכים לצמצם ולהשקות רק הצריך לה, וכשמשקים השדה עם שעון אז מותר בכל ענין ולא צריכים לצמצם (הגר"ש"א, משפטי ארץ פ"ד הע' 10).

תוספת שביעית

בזמן הבית

כז. עבודות הקרקע. עבודות הארץ האסורות בשנה השביעית, נוהג איסורן מראש השנה של שביעית עד ר"ה של שמינית, והלכה למשה מסיני בזמן הבית שיש להוסיף על זמן זה, ולא לעבוד עבודות הארץ שלושים יום לפני ראש השנה. והיא הנקראת 'תוספת שביעית' (גמ' מועד קטן דף ג' ע"ב, רמב"ם פ"ג ה"ט).

כח. חרישה. בזמן הבית היתה חרישה אסורה בערב שביעית החל מפסח בשדה של תבואה, והחל מעצרת בשדה אילן, והכל משום תוספת שביעית (משנה שביעית פ"א מ"א, פ"ב מ"א) והטעם שאסרו משום שנראה כמתקן שדהו לשביעית (גמ' מ"ק דף ג' ע"ב).

בזמנינו

כט. בזמן שאין הבית קיים בטלו חכמים דין תוספת שביעית, וממילא מעיקר הדין מותר לעשות כל מלאכות הקרקע עד ערב ר"ה סמוך לשקיעת החמה, ואפילו חרישה מותר בזמנינו עד ערב שביעית.

ל. נטיעת אילן עושה פרי. אע"פ שאין דין תוספת שביעית בזמנינו, מ"מ אסרו חכמים לנטוע אילן פרי ששייך בו איסור ערלה, בערב שביעית מט"ז אב ואילך, שהוא סך הכל מ"ד יום לפני ר"ה, והטעם העיקרי מבואר משום שנות הערלה, דהיינו כל שנוטעים קודם ט"ז אב, מונים המ"ד ימים כשנה אחת למנין שנות הערלה, ואחר ר"ה נחשב כבר בתוך שנה השניה לערלה, שאם יינטע אח"כ וימנו שנת הראשון של ערלה שנת השמיטה, יאמרו שנטעו אילן בשנת השמיטה (רמב"ן והריטב"א ר"ה דף ט' ע"ב).

לא. עבר ונטע. אם עבר ונטע אילן פרי מט"ז אב ואילך צריך לעקרו (משנה פ"ב מ"ו, רמב"ם פ"ג ה"א), וכן הירוש' או הקונה צריך לעקרו (שם).

לב. נטיעת אילן שאינו עושה פרי. לפי זה, מותר לנטוע אילן סרק או צמחים שאין בהם איסור ערלה כגון עצי סרק, פרחים, דשא וכדומה עד ר"ה, ואפילו אם נקלטים בשביעית עצמה, אין בזה משום איסור שביתת שדהו (לעיל אות כ'), משום שאף אחד עושה מעשה בידים, ומה שנעשה מאליו אין בזה משום שביתת שדהו (חזו"א סי' כ"ב סק"ה, סי' כ"ה סק"ג).

לג. אמנם אחרים ס"ל שגם אלו אסור לנטוע אחרי ט"ו אלול משום שצריכים י"ד כדי שיקלטו קודם ר"ה, שאם הקליטה יחול אחרי ר"ה, יש בזה משום איסור שביתת הארץ (אגלי טל זורע סק"ח אות ב', מנחת שלמה סי' מ"ו וסי' נ"א אות ד').

לד. תבואה, קטניות וירקות. תבואה, קטניות וירקות שלא נזרעו בידי אדם אלא גדלו מאליהם בשנת שמיטה מזרעים שנפלו בשדה קודם שמיטה, מותרים בשימוש מן התורה, אבל רבנן אסרום בשימוש מדין 'איסור ספיחים' (רמב"ם פ"ד ה"ב), ונכלל באיסור זה גם מה שנזרע קודם שמיטה, אם לא הגיע לשלב מסוים בגידול קודם שמיטה.

לה. לכן תבואה וקטניות אין לזרוע אותם אלא אן כן יגיע שליש גודלם קודם שמיטה, שאל"כ, יחול עליהם איסור ספיחים (משפטי הארץ פ"א אות ט"ז).

לו. שתילה בעציץ. בעציצים שאינם נקובים אין איסור ספיחים, ולכן מותר לשתול ולזרוע בהם עד ר"ה, וי"א שצריך שיקלטו לפני ר"ה, ולכן מותר לשותלם עד כ"ז אלול (שם אות כ').

ערב שביעית

הכנה לשביעית

לז. ישנם מלאכות מסוימות האסורות מדרבנן בשמיטה, שמותרות לעשותם כשיש חשש הפסד שימות כל העץ או שיפסדו עבודת הפירות [ובעזרה שי"ת נבארם בעתיד], ומ"מ לכתחילה יש להשתדל לעשותם קודם שביעית, שהרי התירו מלאכות אלו רק בדיעבד ומשום הפסד, אבל כל שאפשר לעשותן מערב שביעית, חייב לעשותם מקודם. לכן החכם עיניו בראשו, ויעשו כבד בקיץ של ששית, כגון ניכוש, הדברת עשבים, תמיכת עצים צעירים וענפים רכים, ריסוס, גיזום, דישון וזיבול (חזו"א סי' כ"א סק"ז ד"ה ולכן לגבי).

הבאת עפר לאתר בניה

לח. בדרך כלל כשגומרים בניית בנין, מביאים עפר וממלאים חלקי הבנין המיועדים להיות גינה או מקום של נטיעת גידולים. ונפסק שגם הבאת עפר לצורך נטיעה אפילו אם לא נוטעים בעצם השמיטה אסור (רמב"ם פ"ב ה"א), ולכן אתר בנייה העומד בסוף בניית הבנין ומכשירים המקום לקראת קבלת 'פסוס ארבעל', צריך לזוהר לא להביא עפר ולמלאות המקומות המיועדים לדשא ולגידולים וכדומה (ש"ת חוקי חיים ח"ב כ"ז), אלא החכם עיניו בראשו, ויתקן את העפר והגינה בערב שביעית, ולא להמתין עד השביעית שאז יהיה אסור כל השנה, ויתעכב את כניסת הדיירים לבנין.

גליון זה נתרם לז"נ החבר ר' נפתלי צבי ב"ר החבר ר' מנחם הלוי וויינבלום זצ"ל כ' סיון תרצ"ד - מנו"כ פיננסי יארמונט

גליון זה נתרם ע"י משפחות בערגמן ויעקבסון מעיר מנשסטער לעילוי נשמת בנם והתנם ר' משה בערגמן ז"ל בן יבדלחט"א ר' מאיר אליעזר בערגמן הי"ו לרגל מלואת השלשים כ' סיון תשפ"א

יתקיים סיום לגברים ביום ב' פ' שלח

בק"ק עדת ישרון מנשסטער 8:30 pm [U.K time] קול הלשון: +44(0)208 191 7000 / +972(0)3 617 1111

ברנשי גיל וחרוה משגרים אנו בזה ברכת מולא טבא ונדיא יאה אל מורינו ראש חבורותינו הרב רבי חיים אהרן בלייער שליט"א לרגל השמחה במעונו בלידת נכדו אצל חתנו הרב"ג החשוב ר' צבי בן ציון לאנגער שליט"א ש"מ בחבורותינו, בן הרב הגאון החשוב רבי נחמיה שליט"א רב ק"ק שערי תורה לאס אנגלס יצ"ו לרגל הולדת בנו שיחי' למו"ט ויה"ר שיוכה להכניסו בכריתו של א"א בעתו ובזמנו ולגדלו ולהנכו לתורה לחופה ולמעש"ט עד ביאת נוואל צדק בבא, בני 'חבורת הוראה' ישיבת מיר

נתרם לרגל שמחת לידת הבן בשעט"מ ובמו"ט להרה"י ר' צבי בן ציון לאנגער שליט"א בן הרב הגאון רבי נחמיה לאנגער שליט"א וחתן מורינו הרב ר' חיים אהרן בלייער שליט"א השלום זכור יתקיים א"י"ה בבית חמיו רח' מנחת יצחק 20 קומה 5 והברית יתקיים א"י"ה בבית המדרש 'בית יהושע' רח' מנחת יצחק 2 בבית מרדכי ביום ראשון פ' שלח בשעה 8:45 מוד אחרי שחרית (8:00)